

*Циганок Олександр Олександрович,
методист, викладач фізики та астрономії
Покровського професійного ліцею*

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗП(ПТ)О СЕРВІСУ ЕЛЕКТРОННИХ ЖУРНАЛІВ

Актуальні тренди освітнього простору України, сформовані об'єктивними чинниками непереборної дії, примушують українських педагогів звертати все більшу увагу до інструментів організації дистанційного навчання, одним із яких є сервіс електронних журналів. Впровадження в освітній процес українських закладів освіти сервісу електронних журналів уже рік як трансформувалося у формалізовану процедуру, передбачену наказом МОН від 09 вересня 2022 р. №1029/38365 «Про затвердження Інструкції з ведення ділової документації у закладах загальної середньої освіти в електронній формі». За нею, електронний класний журнал – це окремий електронний документ ділової документації закладу освіти, у якому фіксуються результати навчальних досягнень здобувачів освіти, відвідування ними занять, стан виконання навчальних програм тощо та може бути реалізований як окрема електронна освітня інформаційна система (далі - ОІС) або як її функціональний модуль програмно-апаратного комплексу «Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту». [3]

Проблема впровадження сервісу електронних журналів до щоденної практики діяльності української закладів освіти на поточний час теоретиками педагогіки розглянута недостатньо. Незважаючи на те, що сам сервіс існує вже кілька років, відсутні єдині вимоги до функціоналу порталів, які надають послуги електронного журналу, відсутнє порівняльне дослідження ефективності існуючих сервісів, методики їх запуску, використання та розвитку обмежуються не завжди зрозумілими інструкціями відповідних порталів, найчастіше застарілими – наприклад, портал електронного журналу Human, який на поточний час містить відеоінструкції тривалістю 3-10 хвилин, окремі для учнів,

батьків та вчителів, у змісті яких відображено інтерфейс та функціонал 2021 року і відсутній актуальний функціонал.

Певну увагу приділяють сервісам електронних журналів спеціалісти МОН, на сайті якого можна віднайти не лише пропозицію безплатного підключення закладу до системи електронних журналів E-Journal [1], але й дослідження статистики їх використання закладами освіти [2], щоправда, це – дані за квітень 2021 року. Проблему прогалин законодавчого регулювання цієї важливої проблеми піднімали багаторазово, зокрема служба освітнього омбудсмена зверталася до МОН з відповідним листом щодо внесення нормативних змін для запровадження електронних класних журналів не лише у початкових класах, а й у закладах загальної середньої освіти загалом, що й було реалізовано у серпні 2022 року згаданим вище наказом №707 [3]. Вирішальним фактором стало те, що на тимчасово окупованих територіях деякі заклади освіти задля захисту персональних даних учасників освітнього процесу були вимушені спалювати класні журнали. За запевненням освітнього омбудсмена України, до кінця 2022 року планувалося переведення закладів освіти на е-документообіг [4], але в реальності повного переходу не відбулося. Таким чином, розробка реальних дій з підключення конкретного електронного журналу до конкретного закладу освіти наразі є прерогативою педагогів-ентузіастів.

Вбачається, що методологічними основами впровадження сервісу електронного журналу можуть бути три основні підходи.

1. Академічний – використання науково обґрунтованих методологічних принципів впровадження, адаптації, використання та розвитку електронного журналу в освітній діяльності закладу освіти. Це – наше майбутнє, бо такі принципи потребують наявності тематичних науково-педагогічних досліджень, які в поточний момент відсутні. Недоліком підходу є те, що журнали потрібні зараз, а дослідження будуть колись.

2. Інтуїтивний – спроба підключити та налаштувати електронний журнал в закладі освіти, користуючись побічними компетентностями педагогів у галузі інформаційних технологій, тобто - випадковими діями при налаштуванні сервісу

електронного журналу та наступним аналізом результату цих випадкових дій. Кожен користувач здійснює адміністративні дії з журналом на свій розсуд, використовуючи особистий досвід роботи з мережею Інтернет та інтуїтивно-зрозумілим програмним забезпеченням (яким, власне, абсолютна більшість електронних журналів і є). Недоліком підходу є те, що випадкові дії користувача з правами редактора чи адміністратора в електронному ресурсі можуть привести до проблем, а у крайніх випадках - до повної непрацездатності цього ресурсу.

3. Ситуативний – цей підхід передбачає початок впровадження, схожий на інтуїтивний, але з наступним вирішенням проблем у відповідності до конкретних ситуацій та потреб, які уже виникли в діяльності викладачів, батьків, учнів, адміністрації закладу. Недоліком підходу є відсутність у користувачів системних знань про використання всіх можливостей електронного журналу. Безумовною перевагою цього підходу є його оперативність, бо за внесення надавачем послуг змін до функціоналу електронного журналу реакція адміністратора від закладу на зміну ситуації буде миттєвою – він відразу побачить, що потрібно дослідити властивості зміненого функціоналу і проводити новий тренінг з педагогами закладу.

На відміну від випадкового «інтуїтивного» підходу, за реалізації цього підходу пропонується створення «пісочниці» - штучного класу/журналу/викладача/розкладу/уроку і т.п., випадкові дії з якими, закономірно час від часу приводячи до непрацездатності піддослідного ситуативного зразка, не стануть фатальними для системи електронного журналу в цілому. Наприклад, це може бути створення в електронному журналі окремого тренувального класу, список учнів якого наповнено випадковими іменами, до якого викладачі закладу в порядку тренування будуть імітувати різні навчальні ситуації з використанням журналу: призначати уроки чи перевірочні роботи, перевіряти здані роботи та виставляти оцінки, додавати чи видаляти учнів, рахувати тематичні та семестрові, пропуски, роздруковувати та переносити журнал в архів тощо. У випадку успішної дії – викладач, якому це вдалося, ділиться досвідом з колегами, а у випадку краху тренувального класу – його

просто видаляють із системи і створюють новий, що ніяк не позначається на працездатності присутніх в електронному журналі реальних класів чи навчальних груп.

За ситуативного підходу, основою всіх адміністративних дій у журналі є наявні на платформі постачальника послуг інструкції, а проблеми, які виникли, вирішуються адміністратором журналу від закладу освіти з технічною підтримкою постачальника послуг.

Зокрема ситуативний підхід до впровадження електронного журналу платформи Всеосвіта демонструє розділ «Школа електронного журналу» на офіційному сайті Покровського професійного ліцею [5]. За три роки функціонування електронного журналу, який розпочав своє існування з використання єдиного предмету – фізики і перший рік діяв без інтеграції з розкладом дзвінків, розкладом уроків, досить специфічним списком предметів профтеху та профілями викладачів, поступово розвивався та адаптувався до потреб закладу професійної освіти.

За перший рік було накопичено значний досвід вирішення ситуативних задач, які виникають у викладача при заповненні журналу. Цей досвід згруповано у серію навчальних відеороликів-тренінгів, до електронного журналу включено «пісочницю» - тренувальну групу, а самі відеоролики інтегровано до складу електронного курсу користувача е-журналу Всеосвіта, який навесні 2022 року пройшли всі співробітники ліцею і проходять перед початком роботи всі нові викладачі та майстри виробничого навчання, які влаштовуються на роботу пізніше від зазначеної дати.

Загалом, накопичений на поточний час досвід використання електронних журналів є скоріше позитивним, ніж негативним. Використання електронних журналів українськими закладами освіти наразі розвивається, що викликано об'єктивними причинами і, отже, рано чи пізно стане обов'язковим для кожного закладу освіти. Законодавство, яким регулюється використання електронних журналів, уже є чинним, але також знаходиться на стадії розвитку та поступового удосконалення. Теоретичні проблеми методики, дидактики та адміністрування

електронних журналів не є вирішеними і чекають на свого дослідника, тоді як практика вимагає використовувати їх уже сьогодні. Пропонується в якості тимчасового рішення використовувати ситуативний підхід до впровадження в діяльність закладу освіти електронного журналу, за якого новації функціоналу журналу апробуються адміністратором журналу від закладу в «пісочниці», а набутий досвід розповсюджується серед учасників освітнього процесу у вигляді коротких тренінгів, які проводяться за потреби у кожній окремій ситуації, пов'язаній із діями в журналі викладачів, учнів, адміністрації закладу чи батьків.

Список використаної літератури

1. Державна безкоштовна система електронних журналів і щоденників: URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavna-bezkoshtovna-sistema-elektronnih-zhurnaliv-i-shodennikiv> (дата звернення 14.10.2023 р.).

2. До функціоналу електронних щоденників та журналів підключаються профтехи та коледжі – МОН: URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/do-funkcionalu-elektronnih-shodennikiv-ta-zhurnaliv-pidklyuchayutsya-proftehi-ta-koledzhi-mon>. (дата звернення 14.10.2023 р.).

3. Наказ МОН «Про затвердження Інструкції з ведення ділової документації у закладах загальної середньої освіти в електронній формі»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1029-22#Text>. (дата звернення 14.10.2023 р.)

4. Тепер можна вести лише електронний журнал, без паперового: URL: <https://eo.gov.ua/teper-mozhna-vesti-lyshe-elektronnyy-zhurnal-bez-paperovalo/2022/11/08/>. (дата звернення 14.10.2023 р.).

5. Школа електронного журналу: URL: <https://atsig.kl.com.ua/schooleg/>. (дата звернення 14.10.2023 р.).